

บทคัดย่อ

โครงการวิจัย "ชุมชนกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ตำบลแม่ฮี้ อำเภอป่าาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน" เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชากรในชุมชนโดยเฉพาะเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะเป็นนักวิจัยรุ่นเยาว์ มีบทบาทเป็นทั้งผู้วิจัยและผู้ถูกวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยมี ๔ ประการด้วยกัน คือ (๑) เพื่อศึกษาปัญหาผลกระทบจากการท่องเที่ยว ในด้านเศรษฐกิจ - สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (๒) เพื่อหาองค์ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม (๓) เพื่อสร้างเครือข่ายชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม และ (๔) เพื่อหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน

การวิจัยครอบคลุมพื้นที่ทั้ง ๖ หมู่บ้านในตำบลแม่ฮี้ โดยให้น้ำหนักความสำคัญแก่ ๓ หมู่บ้าน อันได้แก่ หมู่ที่ ๑ บ้านแม่เย็น หมู่ที่ ๔ บ้านแม่ปิง และหมู่ที่ ๖ บ้านห้วยแก้ว ซึ่งประชากรประกอบด้วยคนเชื้อสายฉานหรือไต ปกาเกอญอ และคนเมือง มีระยะเวลาศึกษา ๑๒ เดือน เริ่มจากมีนาคม ๒๕๔๔ ถึงกุมภาพันธ์ ๒๕๔๕

การศึกษาให้ความสำคัญในการทำงานร่วมกันเป็นทีม ด้วยการตั้งคณะวิจัยรุ่นเยาว์ขึ้นในชุมชนสองกลุ่มด้วยกัน กลุ่มแรกประกอบด้วยนักวิจัยรุ่นเยาว์จากบ้านแม่เย็นและบ้านแม่ฮี้ กลุ่มที่สองประกอบด้วยนักวิจัยรุ่นเยาว์จากบ้านแม่ปิงและบ้านห้วยแก้ว ทั้งสองคณะศึกษาแนวทางการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาใช้เป็นปัจจัยในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเป็นการพัฒนาแบบองค์รวม มุ่งผลสำเร็จการพัฒนาเศรษฐกิจเข้ากับการพัฒนาด้านสังคม และการคุ้มครองทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศให้ยั่งยืน

ข้อมูลที่ได้รวบรวมมีการจัดกลุ่ม จำแนกเป็นหมวดหมู่ นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์บนฐานแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม และคุณภาพของระบบนิเวศ โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ และการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในลักษณะที่เป็นองค์รวม ในการนี้มีการวิเคราะห์ภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ และบทบาทกิจกรรมการท่องเที่ยวที่บางหมู่บ้านในชนบท เช่น บ้านยะโป้ อำเภอป่าาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดโดยตรง

ในการศึกษา มุ่งเน้นให้ประชาชนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้ประชากรในชุมชนจากทุกระดับความต่างทางเศรษฐกิจและสังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาผลกระทบจากการท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหานั้นในฐานะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พร้อมกันนี้ยังมุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ผู้เข้าร่วมกระบวนการวิจัยในระดับรากหญ้าหรือระดับชุมชน เพื่อให้มีความเสมอภาคทัดเทียมกันทางสังคม และมีบทบาทสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม

ในเชิงปฏิบัติ ทรัพยากรธรรมชาติในทุกชุมชนของตำบลแม่ฮี้เป็นของผู้คนในทุกระดับสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม และเตรียมความพร้อมของชุมชนท้องถิ่น ให้ประชากรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรง ตั้งแต่คิดวางแผนตัดสินใจ ดำเนินการ ประเมินผล และรับผลประโยชน์ทั้งในทางตรงและทางอ้อม

ที่สำคัญ เป็นกระบวนการพัฒนาจากรูปร่างที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนอย่างแท้จริง ก่อให้เกิดกระจายรายได้ มีการพัฒนาคุณภาพชีวิต และลดการผูกขาดโดยภาคธุรกิจลง ยิ่งไปกว่านั้น การดำเนินกิจกรรมเหล่านี้เป็นการส่งเสริมบทบาทของชาวบ้านในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนโดยรวม

Abstract

The study "Community and the Management of Ecological and Cultural Tourism in Maehee Subdistrict, Pai District, Maehongson Province." is a qualitative applied research for local community development which used Participatory Action Research [PAR] technique that working closely with local youth who are in the both status of young researchers and people in research area.

The objectives of this study are [1] to identify the problems of socio - economic, local culture and environmental impact associated with tourism development activities, [2] to find out the body of knowledge in the field of ecological and cultural tourism, [3] to establish the network of ecological and cultural tourism management that links to learning network amongs local communities, and [4] to prepare the guideline of ecological and cultural tourism that appropriate to local community context.

This study covered the area of six villages in Maehee subdistrict and giving priority to three villges : Moo 1 Baan Maeyen, Moo 4 Baan Maeping and Moo 6 Baan Houykeo where population are consisted of ethic Shan or Tai, Pkakeryaw or Karen and Khonmuang or local Northern Thai. The length of stydy is twelve months, started from March 2001 till February 2002.

The study prioritized on working as a team and set up two young researcher teams, one from Baan Maeyen and Baan Maehee villages and the others from Baan Maeping and Baan Houykeo villages. Both teams had studied the guideline of using local natural resources as factors of sustainable tourism management. which integrated a holistic approach to merge economic development with social development and environmental – ecological protection.

Collected data were subsequently classified and syntheized on the basis of sustainable tourism development and ecololgical balance, concerning to natural carrying capacity and a holistic sustainable environmental management. According to these, the study reviewed and analysed tourism development and associated activities that had implemented in various areas, especially indigenous knowledge in northern

Thailand and mountain trekking that some villages in remoted area, such as Baan Yapo in Pai District where directly related to drugs.

This study focussed on people centred which gave a chance for local community people from each socio – economic level, to participate in identification of tourism effects and took part in problem solving as stakeholders. This research focussed on empowering all participants in grass – root level or community level, to gain social equity and play important role in ecological and cultural tourism management.

In practice, the natural resources in each community of Maehee Subdistrict is belong to people from all walk of life who had played a big role in ecological and cultural tourism management and local communities preparedness that each people can participate in all management process such as planing, decision making, implementing, evaluation and get both direct and indirct profit. The most important are community based development which appropriate to their community context that can leads to income distribution, life quality development and reducing the monopolised of the business sector.

Furthermore, various activites were held in local communities to promote the role of villagers in ecological and cultural tourism management that can leads to the strengthening of their local communities.